

Una història de dos contrastes

El Gran Teatre del Liceu i el Palau de la Música, dues de les entitats més emblemàtiques de Catalunya, amb un pes que va molt més enllà de l'aspecte musical, han sofert molts revessos al llarg de la història. A banda l'impacte que produí l'atemptat anarquista del 1893, al Liceu hi va haver dos incendis importants, el 1861 i el 1994, que van ser a punt de fer-lo desaparèixer. El Palau de la Música, d'una altra banda, va haver de suportar un tracte hostil per part del règim franquista durant la dictadura i, després, va haver d'encarar un remodelatge fonamental durant els anys 80 del segle passat.

Tot amb tot, el principal repte que han hagut d'afrontar totes dues entitats a l'època més recent ha estat l'adopció d'un nou model econòmic, amb la creació de consorcis i l'entrada del capital públic en el finançament propi. De fet, com assenyalen la majoria d'experts, el model empresarial que havia prevalgut fins els anys 80, amb la gestió totalment privada a càrrec d'un empresari que n'assumia l'explotació, és, avui dia, totalment inviable. "L'empresari era un llogater que pagava al propietari la utilització de la sala i s'encarregava de muntar els espectacles. Aquest sistema implica que la bona marxa de l'entitat depengui de la venda de les entrades. El problema, avui dia, és que el públic té tendència a pensar que no s'hauria de pagar per assistir a un espectacle. Cal acceptar que tot té un preu", explica Roger Alier, historiador i crític musical.

Així doncs, la dependència de la venda d'entrades, afegida a l'encariment de les despeses que implica organitzar concerts de qualitat, va motivar que els empresaris trobessin cada vegada més dificultats per a acomplir un projecte viable. Per aquesta raó, l'any 1980, quan morí Joan Antoni Pàmias, el darrer empresari del Liceu, la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona van considerar que calia crear el Consorci del Gran Teatre del

L'existència del Palau de la Música i del Teatre del Liceu ha estat com una cursa d'obstacles. Antoni Sàbat i Roger Alier, dos grans coneixedors del funcionament d'aquestes entitats, reflexionen sobre la seva viabilitat.

Liceu, que passà a ocupar-se de la gestió i l'explotació de l'entitat. Aquest fou, doncs, un pas inevitable: "En el cas de la música clàssica és molt difícil que un gestor privat se'n surti sense les aportacions públiques, i per aquesta raó es fa necessari el suport de les institucions. Altrament, seria impossible de programar intèrprets de qualitat i caldria posar les entrades a preus astronòmics", explica el promotor musical Antoni Sàbat. Roger Alier està d'acord que l'entrada del capital públic ha estat del tot necessària. "Ha estat inevitable, perquè avui dia ja no hi ha empresaris que es dediquin a això. Abans, quan s'obria un concurs, se'n presentaven quatre o cinc, però ara la gent no té una situació econòmica per a mantenir una cosa com aquesta i es requereix que hi hagi institucions que ho entomnin. Les mateixes entitats han creat les necessitats. Abans es contractava el músic, però no li donaven ni feina estable ni seguretat laboral. Això ha estat substituït per un sistema de garanties laborals que ha fet necessària la participació pública", diu Alier.

Òpera i concerts. Musicalment, el Palau de la Música i el Teatre del Liceu

són dues entitats molt diferents. "El Liceu es dedica al teatre operístic i, per tant, demana una estructura escènica molt més complexa que no el Palau, que és una sala de concerts, normalment únics", explica Roger Alier. La forma de programar actes de totes dues entitats també és diferent. "En el cas del Palau, l'entitat lloga el local a empreses promotores, tot concertant unes dates prèvies per tal d'organitzar temporades de concerts. És a dir, els promotors no tenim res a veure amb el Palau, sinó que hi paguem un lloguer. En canvi, el Liceu funciona d'una manera diferent, perquè és la mateixa entitat que genera la seva programació i les seves activitats, mentre que el Palau és obert a organitzadors privats", assenjala Antoni Sàbat, que presideix l'empresa de promoció musical Euroconcert.

En aquest sentit, Sàbat explica que els principals problemes amb què es troben els promotors musicals és la dificultat per a concertar les dates i, naturalment, encarar les despeses. A banda dels recursos que obtenen a través de la venda d'entrades, Euroconcert rep el suport, pel que fa al patrocini, de la Generalitat de Catalunya i de l'Ajuntament de Barcelona, que col·laboren en la programació d'activitats. "Els poders públics tenen l'obligació moral d'ajudar al finançament d'activitats musicals, de la mateixa manera que també destinen diners al manteniment dels museus, per exemple. Una part dels impostos van al món de la cultura i, en el cas de la música clàssica, és evident que un promotor privat necessita ajut públic; si no, no es podria organitzar res", assegura Sàbat.

De fet, a banda el suport públic, tant el Palau com el Liceu reben la col·laboració del sector privat, en forma de mecenatge. "Els mecenes busquen prestigi i exhibició. Són persones que tenen capacitat per a fer-ho, però que no busquen ni obtenen cap benefici econòmic", assenjala Roger Alier. En el cas dels promotors, com explica Antoni Sàbat, els patrocinadors es mouen per

EL TEMPS

Una imatge de l'interior del Palau de la Música Catalana el dia en què fou inaugurat, el 1908.

uns interessos semblants: “Als nostres patrocinadors els interessa donar suport a una activitat cultural determinada. No busquen rendiment econòmic, només que el seu nom surti als programes. Ho fan per afinitat amb una mena de música i perquè això els dona prestigi”, explica el president d'Euroconcert.

Un aparador social. El Teatre del Liceu es va fundar en un moment en què la burgesia catalana consolidava la seva posició i el seu poder econòmic; uns anys que van coincidir també amb el naixement del moviment artístic modernista i amb un gran impuls del ca-

talanisme. Però si el nom del Palau de la Música, i sobretot de l'Orfeó Català —el propietari del Palau—, ha quedat relacionat amb la reconstrucció nacional, el nom del Liceu ha quedat associat amb una burgesia poc compromesa amb el país. Les raons d'aquesta dicotomia, a parer d'Antoni Sàbat, són clares. “El Liceu va sorgir l'any 1847 a través de la iniciativa d'una colla de prohoms que van construir el teatre amb la seva aportació i que hi van posar molts diners. En canvi, el Palau va començar-se el 1905 gràcies a ‘una subscripció popular. Les grans fortunes es van centrar en el Liceu i molt po-

ques van col·laborar en la construcció del Palau, que fou obra de la classe mitjana”, explica Sàbat.

Tanmateix, avui dia, segons Roger Alier, aquesta distinció s'ha anat diluint. “Ni l'una ni l'altra no són veritablement reals. Hi va haver una època en què el Liceu i el Palau eren dos espais diferents. Hi havia gent que solia anar al Liceu, però que no posava mai els peus al Palau, tot i que, a la inversa, sí que hi havia gent del Palau que a vegades anava al Liceu, quan representaven alguna obra de Wagner o d'algú important. Ara bé, actualment això s'ha mitigat molt. La burgesia ocupa una part del Liceu, però ja hi ha un públic molt important que no hi pertany”, assegura aquest expert en la història de la música; una opinió que comparteix Antoni Sàbat. “Al Palau de la Música hi va tothom, tant de classe alta com més baixa. Igualment, ja no es pot dir que el Liceu sigui classista, com

Antoni Sàbat: “Els poders públics tenen l'obligació moral d'ajudar al finançament d'activitats musicals, com també mantenen els museus”

EL TEMPS

Façana principal del Gran Teatre del Liceu, a la Rambla de Barcelona.

EL TEMPS

El Palau durant una actuació recent d'una orquestra simfònica.

va ser-ho en alguna època. El desig d'anar a lluir ja ha passat a la història. Hi havia una discriminació que ara ja no existeix", corrobora Antoni Sàbat.

Malgrat aquesta transformació, tant el Liceu com el Palau continuen essent

dues de les entitats més representatives de la cultura catalana, amb un gran pes simbòlic. Roger Aliet, tanmateix, considera que en aquest terreny, el de la simbologia, és difícil d'establir quin dels dos ha estat més important. "Són

dos casos diferents. El Liceu és més antic i la seva presència ha estat més contínua. Hi ha mig segle de diferència entre la creació de l'un i la de l'altre. El Palau és un fenomen una mica especial. Es tracta d'una entitat que va crear un lloc emblemàtic sense haver-ho previst. En canvi, el Liceu ja va ser concebut com un gran teatre que tingués una importància i un rang europeus", explica Aliet. En canvi, Antoni Sàbat opina que el Palau ha tingut més significació per a la història de Catalunya. "El Liceu és un teatre d'òpera meravellós, però ha estat dedicat al món de l'òpera. En canvi, el Palau ha estat més obert i s'ha convertit en una entitat emblemàtica de la música de cambra i la simfònica. A més, és una entitat que ha permès que els organitzadors privats aportéssim el nostre gra de sorra per contribuir a difondre la música clàssica", explica Sàbat.

No es pot oblidar, tampoc, que el Palau de la Música ha estat l'escenari d'esdeveniments històrics de l'antifranquisme, com els *fets del Palau* del 1960, que han contribuït a convertir-lo en un símbol del catalanisme. "En el

seu moment els *fets del Palau* van ser un cop important, perquè van provocar un sacseig notable de la societat, que veia com al Palau hi passaven coses que inquietaven el règim”, diu Roger Alier. L’edifici modernista, creat per l’arquitecte Lluís Domènech i Montaner, també ha contribuït a acréixer el prestigi del Palau de la Música, tot i que, a parer d’Antoni Sàbat, no ha estat la raó principal de l’èxit. “La programació del Palau ha estat fonamental al llarg de la història i n’ha esdevingut el gran incentiu. Sí que és veritat, però, que l’edifici s’ha convertit en una peça arquitectònica emblemàtica, ja abans de ser declarada patrimoni de la humanitat. A més, després del remodelatge, que li ha donat més brillantor, ha esdevingut una sala més funcional, reconeguda com a obra única. És l’única sala de concerts del món d’estil modernista”, diu Sàbat.

Diversificació musical. Arran de l’escàndol recent que ha envoltat la gestió del Palau de la Música, algunes veus han denunciat que els darrers anys aquesta entitat havia deixat de banda la veritable raó de ser, que –com el nom indica– era la de fomentar la música catalana. Roger Alier opina que la programació de més classes de música ha estat del tot necessària. “Hem de ser conscients que per les raons que sigui Catalunya ha estat un país d’interèts més que no pas un país de creació. No ens podem passar tot el temps tocant les quatre coses, molt respectables i importants, que ha generat el país. Si un avantatge té la música és la universalitat i seria molt empobridor que ens dediquéssim només a la música del país. Això no vol dir que, certament, en algun moment no s’hagi oblidat massa l’aspecte català, però en termes generals la situació és la que és”, opina Alier. En canvi, el promotor musical Antoni Sàbat considera que a Catalunya hi ha prou creació per a organitzar concerts d’aquesta mena. “En el cas d’Euroconcert, durant 25 anys hem programat molts músics catalans, alguns dels quals han actuat al Palau, com Alicia de Larrocha, morta fa poc, o bé Josep Carreras, Jordi Savall i molts més. De creació n’hi ha prou. Una altra cosa és la situació. És cert

Roger Alier: “La burgesia ocupa una part del Liceu, però ja hi ha un públic molt important que no hi pertany”

que al Palau es fa difícil d’organitzar-hi un cicle de música clàssica contemporània si no hi ha uns recursos abundants. Dissortadament, és una mena de música dedicada a una elit, amb unes despeses que ho fan inviable. D’aquí ve que sempre calgui el suport de les institucions”, diu Sàbat. Per aquesta raó Sàbat considera que cal un canvi d’orientació: “Tant de bo que a partir d’ara canviï la línia i s’aposti més per la qualitat. L’ideal seria que el Palau no fos una mena de contenidor de tota mena de músiques, sinó que seguís la línia d’uns altres auditoris importants d’Europa, oferint propostes de qualitat, i que respongués a l’interès de la gent que estima la música”, diu aquest promotor musical.

En aquest sentit, una de les prioritats per a fer viables sales com el Palau o el Liceu seria, segons Antoni Sàbat, fomentar la música clàssica entre el jovent. “El públic jove al qual agrada la música clàssica és molt minoritari. Les institucions haurien de promoure-la, com ja s’ha fet els darrers anys, que s’ha introduït a les escoles, a través de l’assistència a concerts al Palau o bé a l’Auditori. Això és molt positiu, però el problema és que després aquests nois no hi tornen individualment. Aquest és el problema. Les institucions haurien de promoure més la música, de la mateixa manera que promouen la lectura en català.”

Xevi Camprubí

